

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Andreas Hagnell
Emilie Gullberg

Ståndpunkter – effektiv och ledande lokal klimatpolitik

Här presenteras SKR:s ståndpunkter kring vad som är viktigt för att kommuner och regioner ska vara ledande i klimatarbetet. Fokus ligger på vad kommuner och regioner själva kan göra. Samtidigt är det fundamentalt att staten bidrar och samspelar på flera sätt. Ståndpunkterna utgår från förbundets inriktningsmål för 2020–2023¹ och slutrapporten från tidigare Klimatberedning².

Sammanfattning

Kommuner och regioner ska vara ledande i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser och stärka samhällets motståndskraft mot klimatförändringens konsekvenser.

För att minska den pågående globala uppvärmningen behövs en radikal omställning, redan under den närmaste tioårsperioden. Därtill behöver infrastruktur och byggnader anpassas till klimatförändringarnas effekter. Kommuner och regioner har många viktiga roller i denna omställning samtidigt som resurserna väntas vara ansträngda pga. ökande behov, åldrande befolkning och effekterna av Covid 19-pandemin. Därför är det nödvändigt att prioritera och att skapa flera nyttor samtidigt.

SKR vill med dessa ståndpunkter lyfta viktiga prioriteringar av insatser för ett effektivt lokalt och regionalt klimatarbete.

Kommuner och regioner har viktiga roller i omställningen

Kommuner och regioner är viktiga i klimatomställningen, både som samhällsaktörer och myndighetsutövare men också i det mer interna arbetet i sina egna verksamheter.

Samspel med omvärlden i planering och samhälle

Kommuner och regioner har stora möjligheter och behöver bidra till klimatsmarta lösningar på de stora samhällsområden där dessa har viktiga roller. Det gäller främst samhällsplanering för byggande och transporter, energisystem, avfallshantering samt annan offentlig och privat konsumtion.

1. **Planläggning av mark, bebyggelse och infrastruktur** behöver bidra till attraktiva boendemiljöer och tätorter som minskar transportbehov och som gynnar gång-, cykel och kollektivtrafik. Attraktiva mötesplatser i närområdet fyller flera funktioner för både social och miljömässig hållbarhet.

¹ [Det framgångsrika Sverige skapas lokalt – Inriktningen för Sveriges Kommuner och Regioner 2020–2023](#)

² [Klimatet så klart](#), Slutrapport från SKR:s beredning för klimat 2017

2. **Klimatrisiker måste hanteras då vi bygger nytt.** Plan- och bygglagen är tydlig i att klimatanpassning måste beaktas i översikts- och detaljplanering. Detta måste alla kommuner hantera, utifrån sina lokala förutsättningar.
3. För **klimatanpassning av den befintliga bebyggelsen** bör kommunen ha en samordnande roll. Även om ansvaret ligger på de enskilda fastighetsägarna, behöver kommunerna kommunicera klimateffekterna i översiktsplanerna för att var och en ska få en översiktlig bild av frågan.
4. **Lokal energiproduktion** behöver fylla lokala energibehov, motverka brist i nätkapacitet och bidra till andra nyttor i det regionala och nationella systemet. Det är viktigt att satsningar på förnybar energi och elektrifiering samspelar med befintlig fjärrvärme och kraftvärme och dess fortsatta omställning till minskad klimatpåverkan och även bidrag till negativa utsläpp, genom biokol och infångning av koldioxid.
5. **Avfallshanteringen** behöver öka återvinningen och minska volymerna genom mer cirkulära flöden i samhället. Samtidigt behövs en effektiv energiutvinning av det avfall som inte kan återvinnas, där flera kommuner har viktiga anläggningar.
6. Offentlig verksamhet kan bidra till en mer **klimatsmart privat konsumtion** genom mer ”energisnåla näraktiviteter”, exempelvis inom kultur, fritid och turism.
7. Kommunerna är i många fall viktiga i att tillhandahålla och bygga ut bredband och annan **digital infrastruktur**. Många digitala tjänster spar resurser och minskar klimatpåverkan.
8. Kommuner och regioner är viktiga arenor som behöver underlätta **samverkan och dialog med näringsliv, invånare, akademi och andra samhällsaktörer** för att utveckla och testa nya samhällsliga och tekniska lösningar som skapar flera nyttor. Det är en fråga för både politik, rådgivning, tillsyn och projektledarskap.

Det interna klimatarbetet i de egna verksamheterna

9. **Byggnader, transporter och verksamheter** kan i många fall anpassas bättre efter behov, samordnas, energieffektiviseras och försörjas med förnybar energi
10. **Befintlig infrastruktur och byggnader behöver ses över och klimatanpassas** till ökad förekomst av värmeböljor, översvämningar, ras och skred med mera. Detta behöver göras i samverkan med andra fastighetsägare, infrastrukturansvariga, försäkringsbolag, expertmyndigheter och länsstyrelser, vilka har ett regionalt samordningsansvar.
11. **Offentlig upphandling** kan påverka leverantörer och produktion både inom kommun och region och långt utanför deras gränser genom krav och leverantörsdialoger, framförallt om detta görs i samverkan med flera parter. Inköp och transfereringar från kommuner och regioner bedöms orsaka utsläpp

på 18 miljoner ton koldioxidequivaler per år.³ Bättre kravställning kan kraftfullt minska utsläppen från byggentreprenader, förbrukningsmaterial, livsmedel, transporter etc.

12. **Kapitalplaceringar**, främst för de regioner och kommuner som fonderar pensioner, kan styras för att främja företag som bidrar till att minska klimatpåverkan.
13. **Kommunala bolag** bör ges tydliga ägardirektiv och uppdrag att premiera hänsyn till klimat och hållbarhet.

Viktiga förhållningssätt behövs för en effektiv omställning

Ett effektivt klimatarbete förutsätter att vi bygger på lokala styrkor samtidigt som vi ser till helheten i insatserna och deras konsekvenser även för andra aktörer.

14. **Gör strategier utifrån lokala och regionala förutsättningar.** Värdera möjligheter och insatser utifrån lokalt och regionalt engagemang, resurser och tidigare erfarenheter. Landsbygd och städer har olika möjligheter. Klimatförändringen ger runt om i landet väldigt olika problem och möjligheter som kommuner och regioner måste utgå från.
15. **Skapa flera nyttor samtidigt.** Värdera vilka insatser som är mest effektiva i relation till kostnaden. Lösningar för minskad klimatpåverkan och klimatanpassning kan ibland vara dyrare, men kan bli lönsamma om hänsyn tas till sidonyttor för näringsliv, hälsa, luftkvalitet, miljö och sociala förhållanden.
16. **Bidra till nya lösningar med potential att spridas,** exempelvis genom krav och leverantörsdialog i upphandlingen i samarbete med andra upphandlare och aktörer. Detta kan exempelvis omfatta bygg- och anläggningsmaterial, livsmedel, förbrukningsmaterial och teknisk utrustning.
17. **Bidra till global klimatnytta.** Se inte för snävt till utsläppen innanför kommungränsen, utan till insatsernas konsekvenser och spridningseffekter. Flera aktuella exempel på detta har viktiga praktiska följder:
 - a. Att svensk elproduktion har låg klimatpåverkan betyder inte alltid att en övergång till el är bättre än andra lösningar med i genomsnitt något högre klimatpåverkan. Tvärtom kan en **ökad elexport** ersätta betydligt mer fossil produktion i våra grannländer, särskilt med den nya utformningen av EU:s utsläppshandel där överskott annulleras. Kommuner och regioner kan främja elexport genom energieffektivisering, elproduktion från förnybara källor och kraftvärme, men även från fjärrvärme som ersätter elbaserad uppvärmning samt biodrivmedel i de fall dessa är bra alternativ till att elektrifiera transporter.
 - b. En effektiv **energiutvinning ur avfall** som inte kan återvinnas har stor klimatnytta genom att ersätta annan energi och annan avfallshantering. Både förbränning utan energiutvinning och deponering med tillhörande

³ [Upphandlingsmyndigheten, Miljöspendanalys, Kommunernas miljöpåverkan avseende 2016](#)

läckage av metan förekommer fortfarande i övriga EU och länder från vilka Sverige importerar avfall. Många klimatredovisningar belastar dock energiproducenten och energianvändaren med utsläppen, snarare än dem som givit upphov till avfallet.

- 18. Främja hållbara investeringar.** Tillgängliggör medel på förmånliga villkor för investeringar som är både klimatsäkrade och ger andra nyttor, exempelvis genom gröna obligationer som samtidigt ökar synligheten och kan bidra till ökade miljöambitioner i projekt. Undvik att hindra hållbara investeringar genom kalkylräntor som är högt satta i relation till faktisk lånekostnad. Analysera lämpligheten av räntenivåer, avskrivningstider och andra antaganden i investeringskalkyler, samhällsekonomiska bedömningar och regleringar, t.ex. vid val mellan transport- och infrastrukturlösningar. Placera kommunens och regionens kapital för pensioner och annat ägande så det beaktar klimatpåverkan från företagen i innehavet, t.ex. med hjälp av screening, omplacering och aktiv påverkan på ägda företag, med stöd av förvaltare.

Hur kan staten stötta det lokala och regionala arbetet?

Detta ståndpunktspapper handlar om vad Sveriges Kommuner och Regioner vill lyfta för att kommuner och regioner ska ligga framkant och stärka sin förmåga. Det behövs samtidigt att staten stödjer det lokala och regionala arbetet, med både relevanta styrmedel såsom strategier, skatter, ekonomiska förutsättningar och regelverk samt med användbart faktaunderlag och tekniskt stöd. Viktigt i detta är en förståelse för att förutsättningarna och behoven ser olika ut i olika delar av landet. Här finns en mängd tidigare förslag från SKR:s styrelseyttranden och tidigare Klimatberedning, som inte utvecklas närmare här.